

Kamila Follprecht

ORCID: 0000-0002-0776-7576

Archiwum Narodowe w Krakowie

Jan Drachny, „artysta sztuki budowniczej”, Inspektor Budownictwa (1802–1816) i Budowniczy Miejski Wolnego Miasta Krakowa (1816–1822)

Jan Drachny, “artist of construction art”, Building Inspector (1802–1816) and Municipal Constructor of the Free Town of Krakow (1816–1822)

SŁOWA KLUCZOWE: Jan Drachny, Kraków, Wolne Miasto Kraków, Budowniczy Miejski, architektura

KEY WORDS: Jan Drachny, Krakow, Free Town of Krakow, Municipal Constructor, architecture

ABSTRAKT: Jan Tomasz Drachny (1770–1822) pochodził z Cieszyna, był synem Józefa Drachny (zm. 1816), architekta i budowniczego. W 1797 r. zamieszkał w Krakowie i został przyjęty do krakowskiego cechu murarzy i kamieniarzy. W latach 1802–1816 był zatrudniony jako Inspektor Budownictwa w Urzędzie Budownictwa Miejskiego podlegającym krakowskiemu Magistratowi. W 1816 r. po objęciu stanowiska Budowniczego Miejskiego Wolnego Miasta Krakowa zajmował się m.in. zakupem specjalistycznych narzędzi niezbędnych w pracy urzędu, przygotował wykaz budynków opustoszałych, czyli w bardzo złym stanie technicznym w jedenastu gminach miejskich WMK. Jako budowniczy i architekt opracował szereg planów budowy czy przebudowy krakowskich kamienic, jako urzędnik wiele z nich nadzorował i zatwierdzał. Wykonał liczne plany i pomiary związane ze zmianami urbanistycznymi na obszarze aglomeracji krakowskiej.

ABSTRACT: Jan Tomasz Drachny (1770–1822) came from Cieszyn and was the son of Józef Drachny (dec. 1816), an architect and constructor. In 1797, he settled in Krakow and was accepted into the Krakow guild of builders and stonemasons. In the period of 1802–1816, he was employed as a Building Inspector in the Municipal Building Office subject to the Krakow Town Council. In 1816, after becoming the Municipal Constructor of the Free

Town of Krakow, he dealt with, among others, the purchase of specialised tools necessary for the work of the office, and prepared a list of abandoned buildings, in other words, those in very bad technical condition, in eleven municipal boroughs of Krakow. As a constructor and architect, he created a wide range of plans for building or extending Krakow's townhouses, and as a clerk he supervised and authorised many of them. He created numerous plans and measurements connected with urban changes in the Krakow agglomeration.

W „Dodatku do Nr 56 Gazety Krakowskiej” z 14 lipca 1822 r. notariusz Ignacy Rogalski zamieścił ogłoszenie:

podpisany notariusz publiczny w moc rezolucji Wysokiego Trybunału pierwszej instancji Rzeczypospolitej Krakowskiej dnia 9 lipca 1822 r. do Nru 2591 wyszłej, zawiadamia Publiczność, iż ruchomości po ś.p. Janie Drachnym pozostałe jako to kosztowności, narzędzia geometryczne, suknie, pościel, bielizna, meble, stolarszczyzna, szkło, książki, miedź, żelazo i różne rzemieńne narzędzia dnia 22go miesiąca lipca 1822 r. o godzinie 10 ranej, w Krakowie w domu przy ulicy Mikołajskiej pod L. 637 stojącym za gotową zapłatę sprzedawane będą¹.

Wspomniane narzędzia geometryczne sugerują, że zmarły mógł być geometrą, jednak Janina Stoksik w publikacjach omawiających rozwój geodezji i kartografii nie wymienia takiego nazwiska wśród krakowskich geometrów z końca XVIII w.² Kim więc był Jan Drachny (Drachne)³?

W księdze obejmującej akta zgonu urzędu stanu cywilnego parafii Mariackiej w Krakowie z 1822 r. odnotowano, że kupiec krakowski Szymon Benda i profesor Mikołaj Tyrchowski złożyli oświadczenie, że 18 stycznia 1822 r., w wieku 51 lat, zmarł w swoim własnym domu przy ul. Mikołajskiej

¹ „Gazeta Krakowska” z 14 lipca 1822 r., nr 56, s. 671; z 21 lipca 1822 r., nr 58, s. 696.

² Janina M. Stoksik, *Udział Akademii Krakowskiej w kształceniu geodetów w XVII i XVIII stuleciu*, „Krakowski Rocznik Archiwalny” 1997, R. 3, s. 35–53; eadem, *Geometrycy małopolscy do końca XVIII wieku. Z dziejów geodezji i kartografii wielkoskalowej w Polsce*, Kraków 2013.

³ Jan zawsze podpisywał się Drachny (w dokumentach urzędowych, w akcie małżeństwa córki w 1819 r., w testamentie spisany 16 stycznia 1822 r.), wersja Drachne pojawiła się w dokumentach zapewne w nawiązaniu do odmiany nazwiska „Drachnego, Drachnemu”, z czasem stała się podstawowym zapisem dla przedstawicieli rodziny.

637 Jan Drachny, artysta sztuki budowniczej, obywatel krakowski, mąż Barbary z Rozmanithów⁴.

Inwentarz znajdującego się w kamienicy przy ul. Mikołajskiej 26 (ówczesny nr 637) majątku zmarłego został spisany 4 marca 1822 r.⁵ – wymieniono w nim wspomniane w ogłoszeniu o licytacji:

Rubryka II. Narzędzia geometryczne:

1. Puszka z igłą magnesową mosiężną w futerale drewnianym 9 zł
2. Reysceyg z cyrklami kompletny 12 zł
3. Różne linie i torby do budownictwa tudzież mosiężne przedziały w pudełku zamknięte i opieczętowane 15 zł
4. Reysceyg z liniami kościanymi cyrklami w futerale z skórą czarną rybią obity 18 zł
5. Maszyna do mierzenia mil drogowych mosiężna 12 zł
6. Tabakierka czarna massowa z biustem Alexandra Wielkiego 12 zł
7. Osobna linijka geometryczna 2 zł
8. Okulary z futeralikiem 1 zł
9. Dwa pularesy 20 gr
10. Perspektywa 3 zł

Summa Rubryki II 84 zł 20 gr ...

Rubryka VIII. Xiązki

1. Belider Architektura hydraulika w niemieckim języku dwa tomy in folio 36 zł
2. Stieglitz Zeichnungen der schönen Baukunst⁶ in acht höfte 36 zł
3. Der Praktische Baubeamte tomów 2, 8 zł
4. Architektura X. Sierakowskiego⁷ w dwóch tomach 40 zł
5. Blondel de la distribution de maison de plesans⁸ dwa tomy 9 zł
6. Theatrum machinarum molarium⁹ w języku niemieckim 7 zł
7. Architektur antiq in folio 5 zł

⁴ ANK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Najświętszej Marii Panny w Krakowie, sygn. 29/328/49, s. 5, nr 14.

⁵ ANK, Akta notariusza Ignacego Rogalskiego w Krakowie, sygn. 29/892/6, akt 29/1822.

⁶ Christian Ludwig Stieglitz, *Zeichnungen aus der schönen Baukunst*, Leipzig (kilka wydań: 1798, 1800, 1805).

⁷ Sebastian Sierakowski, *Architektura obejmująca wszelki gatunek murowania i budowania*, Kraków 1812.

⁸ Jacques-François Blondel, *De la distribution des maisons de plaisance et de la décoration des édifices en general*, Paris 1737–1738.

⁹ Jacob Leupold, *Theatrum machinarum molarium oder Schau-Platz der Mühlen-Bau-Kunst* (kilka wydań: Leipzig 1735, Dresden, 1767).

8. Abbildungen der Statuen¹⁰ 10 zł
9. Architectur de 9 zł
10. Plany architektoniczne in folio planów 128, 10 zł
11. Les batimens de Palladio¹¹ 3 tomy in quarto 18 zł
12. Szemerl strassen baukunde 3 tomy in octavo 15 zł
13. 30 sztuk xiążek w przedmiocie architektonicznym 60 zł
14. Dictionaire Emperial 2 tomy in quarto 5 zł
15. Kodex Napoleona in folio 4 zł
16. Magazin der Reise Beschreibung, różnych tomów jedynaście 5 zł
17. Baniers Gotter Lehre¹² tomów dziesięć 8 zł
18. Lettres de mirabeux cztery tomy 3 zł
19. Grundsetze der Krytyk 5 tomów różnych 2 zł 15 gr
20. Contes moraux par Marmontel¹³ 3 części w jednym tomie 2 zł
21. Rousseaux anores choisier la nouvelle heloises Emilles tomów 15, 20 zł
22. Bonette Betrachtung über die Natur¹⁴ 2 zł
23. Reise ins Deutschland 1 zł
24. Die Garten Kunst 1 zł 15 gr
25. Schöne Geschichte des Menschen 3 tomy 1 zł 15 gr
26. Gramatyka turecka 1 zł
27. Der Saimales 6 różnych tomów 1 zł 15 gr
28. Sto różnych xiążek defektowych 20 zł

Razem Rubryka VIII 341.

Na licytacji przeprowadzonej 22 lipca 1822 r.¹⁵ większość wymienionych narzędzi geometrycznych oraz książek związanych z zawodem budowniczego (architekta) została nabyta m.in. przez cenionych ówczesnych krakowskich architektów – Szczepana Humberta, Augusta Plasqude, Bogumiła Trennera, Michała Wąsowicza oraz Jakuba Czerwińskiego, geometrę (tabakierę kupił zięć Drachnego – Mikołaj Tyrchowski). Bowiem Jan Drachny, majster budowlany i architekt, w latach 1816–1822 pełnił funkcję Budow-

¹⁰ François Perrier, *Abbildungen der vorzüglichsten alten Statuen und Gruppen, die sich theils in Rom theils in Paris befinden*, Wien 1797.

¹¹ *Les bâtimens et les desseins de André Palladio recueillis et illustrés par Octave Bertotti Scamozzi, ouvrage divisé en quatre volumes, avec des planches, qui représentent les plans, les façades, et les coupes*, Vicence 1786.

¹² Antoine Banier, *Erläuterung der Götterlehre und Fabeln aus der Geschichte*, Leipzig 1754–1766, Wien 1791.

¹³ Jean François Marmontel, *Contes moraux* (wiele wydań).

¹⁴ Charles Bonnet, *Betrachtung über die Natur*, Leipzig (kilka wydań: 1774, 1783), Wien 1790.

¹⁵ ANK, Akta notariusza Ignacego Rogalskiego w Krakowie, sygn. 29/892/7, akt 128/1822.

niczego Miejskiego w Urzędzie Budownictwa Wolnego Miasta Krakowa (wcześniej od 1802 r. był zatrudniony jako Inspektor Budownictwa w podległym Magistratowi krakowskiemu Urzędzie Budownictwa Miejskiego)¹⁶. Zawody architekta i geometry miały wówczas wiele wspólnego, skoro Inspektor Budownictwa Karol Mühlner pełnił na początku XIX w. także funkcję geometry Magistratu Miasta Krakowa, stąd zapewne korzystanie z tych samych narzędzi, przydatnych zarówno do pomiarów dla projektów urbanistycznych, jak i architektonicznych. Potwierdza to zakupienie przez geometrę J. Czerwińskiego niektórych przyrządów Drachnego.

* * *

Jan Tomasz Drachny urodził się w 1770 r. (ochrzczony 8 grudnia) w Cieszynie jako syn Józefa i Anny z domu Grochol¹⁷. Ojciec Józef Drachny (zm. 1816) był architektem i budowniczym księcia Alberta Sasko-Cieszyńskiego, projektował i niejednokrotnie brał udział w budowie/przebudowie/odbudowie kościołów i budynków na terenie Śląska Cieszyńskiego. W Cieszynie były to m.in.: kościół i klasztor jezuitów (1782), kościół i klasztor dominikanów (1784), budynek Sejmu Ziemskiego (1786), dzwonnica kościoła

¹⁶ W dotychczasowych publikacjach nazwisko Jana Drachnego jest jedynie wzmiankowane jako urzędnika Urzędu Budowlanego początków XIX w.: Maria Jarosławska-Gąsiorowska, *Architektura neoklasycyzmu w Krakowie*, „Rocznik Krakowski” 1933, R. 24, s. 184; Danuta Rederowa, *Studia nad wewnętrznymi dziejami Krakowa porobiorowego (1796–1806). Zagadnienia urbanistyczne*, „Rocznik Krakowski” 1957–1959, R. 34, s. 168; Maria Borowiejska-Birkenmajerowa, Juliusz Demel, *Działalność urbanistyczna i architektoniczna Senatu Wolnego Miasta Krakowa w latach 1815–1846*, *Studia i Materiały do Teorii i Historii Architektury i Urbanistyki t. 4*, Warszawa 1963, s. 46, 134, 137; Jacek Purchla, *O architekturze krakowskiej połowy XIX wieku*, „Rocznik Krakowski” 1987, R. 53, s. 118–119. Dokładniejsze, chociaż wykraczające poza datę śmierci, informacje: „w latach 1811–1830 kierownik Urzędu Budowlanego w Zarządzie Miejskim Krakowa” podaje Witold Iwanek, *Ignacy Chyba – malarz, architekt i teoretyk sztuki*, [w:] *O sztuce Górnego Śląska i przyległych ziem małopolskich. Materiały IV Seminarium Sztuki Górnośląskiej Zakładu Historii Sztuki Uniwersytetu Śląskiego i Oddziału Górnośląskiego SHS odbytego w dniach 26–27 października 1987 r. w Katowicach*, Katowice 1993, s. 64. Najpełniejsze dane o działalności Drachnego zamieściła Urszula Bęczkowska: „w 1810 r. Tymczasowy Budowniczy Miejski, 1811–1814, 1816–1822 Budowniczy Miejski”, Urszula Bęczkowska, *Karol Kremer i Krakowski Urząd Budownictwa w latach 1837–1860*, Kraków 2010, s. 89, 95.

¹⁷ Parafia rzymskokatolicka pw. św. Marii Magdaleny w Cieszynie, *Metryki chrztów*, t. 13, s. 1284 (według Portalu Pradkowie z Cieszyna. Poszukiwania genealogiczne na Śląsku Cieszyńskim, odczyt: 29.03.2022).

parafialnego (1789), kościół dominikanów i zamek (1790–1791), przebudowa poddominikańskiego kościoła na parafialny pw. św. Marii Magdaleny (1796–1797), kościół i klasztor bonifratrów (1797–1798), wieża ratuszowa (1800–1801), browar miejski (1808)¹⁸. Jego zięciem od 1784 r. był Ignacy Chambrez (1758–1835), rysownik, malarz, architekt, nauczyciel szkół średnich oraz profesor budownictwa Uniwersytetów Jagiellońskiego i Lwowskiego¹⁹.

Jan Drachny zapewne uczył się zawodu w Cieszynie u boku ojca oraz szwagra, studiował także architekturę na Uniwersytecie Wiedeńskim (ok. 1793). W Cieszynie wykonał rysunek „Widok klasztoru i kościoła bonifratrów w końcu XVIII w.”, współpracował przy budowie cieszyńskiej wieży ratuszowej²⁰.

W grudniu 1795 r. Jan Drachny przyjął cieszyńskie prawo miejskie²¹, mimo to zdecydował się opuścić miasto – w Krakowie, pod datą 3 maja 1797 r., w księdze „Protokół przyjmujących prawo miasta głównego Rzeczypospolitej Krakowa” zapisano:

Sław. Jan Drachny, profesji murarskiej, rodem z Cieszyna, okazawszy metrykę urodzenia swego prawo miejskie krakowskie przyjął, przysięgę przyjmującym prawo miejskie przyzwoitą za dalszym rozrządzeniem wypełnić oświadczył i do praw, przywilejów, prerogatyw oraz wolności miastu Krakowu łaskawie udzielonych został przypuszczony i w katalog mieszczan jest policzony. Dał na cle do kassy zł 144 pol.²²

A niebawem w aktach krakowskiego cechu murarzy i kamieniarzy zanotowano:

¹⁸ Stanisław Łoza, *Architekci i budowniczowie w Polsce*, Warszawa 1954, s. 65; Witold Iwanek, *Słownik artystów na Śląsku Cieszyńskim*, Bytom 1967, s. 22–23; idem, *Klasycyzm w architekturze Cieszyna*, Wrocławskie Towarzystwo Naukowe Rozprawy Komisji Historii Sztuki t. 6, Wrocław 1970, s. 14–15; Józef Golec, Stefania Bojda, *Słownik biograficzny ziemi cieszyńskiej*, t. 3, Cieszyn 1998, s. 59–60; Eva Vojkovská, *Působení těšínského stavitele Josefa Drachného na Frýdecku*, „Sborník Státního okresního archivu Frýdek-Místek” 2008, t. 9, s. 115–133; Janusz Spyra, *Śląsk Cieszyński w okresie 1653–1848*, Dzieje Śląska Cieszyńskiego od zarania do czasów współczesnych t. 4, red. Idzi Panic, Cieszyn 2012, s. 292, 305.

¹⁹ W. Iwanek, *Ignacy Chambrez...*, s. 61–76.

²⁰ Idem, *Słownik artystów...*, s. 22; J. Golec, S. Bojda, *Słownik biograficzny...*, s. 59; Henryk Hollender, *Miasto księzek. Popularny przewodnik po cieszyńskich zbiorach bibliotecznych i archiwalnych*, Cieszyn 2010, s. 70.

²¹ W. Iwanek, *Słownik artystów...*, s. 22; idem, *Klasycyzm w architekturze...*, s. 15.

²² ANK, Akta miasta Krakowa, sygn. 29/33/1433, s. 45.

Działo się w Zgromadzeniu Murarskim dnia 28 Maja 1797. Na dzisiejszej sesji z zezwolenia Szl. Filipa Lichockiego Prezydenta miasta tego, przy bytności Szl. Michała Janiszewskiego Gminnego krak., a prezydującego Zgromadzeniu, odprawującej się. Gdy Szlachetni Michał Cwirzewicz i Józef Humbert współmagistrowie Szl. Jana Drachni magistra z miasta Cieszyna, mieszczanina krak. do przyjęcia na magisteryą rekomendują, a Szlachetni Jan Drachni złożywszy zaświadczenia we wszystkich ulec prawom Zgromadzeniu służącym oświadcza. Przeto Zgromadzenie zważając zdatność supplikującego onego do magisteryi przypuszcza, naznaczając, aby na sztuk magisteryą w przeciągu trzech kwartałów złożył – połąć sążni widenskich długości 30 szerokość proporcjonalna, trzy piętra, dół sklepiony, z facjatą w kolumnach porządku koryntyjskim, z plantami piwnic oraz pięter dolnego, pierwszego i drugiego, niemniej profil, przez puł szerokości przecięcie. A nadto, gdy podług prawa do skarbu Zgromadzenia od wstępu na magisteryą zł 200 pol. należy się, a Zgromadzenie z względu zdatności po zł 180 pol. ustanawia, dla tego Szl. Drachni wyznaczone zł 180 pol. do skarbu złożyć – natomiast zł 108 pol., a zaś zł 72 pol. przy złożeniu sztuk magisteryi oświadcza. Prócz zaś tego chłopca zapisywać i wypisywać, nie mniej czeladź wędrowną do gospody wysłać podług praw i zwyczajów Zgromadzeniu służących zaręcza i na to się ręką własną podpisuje. Johann Drachny mpp. Po którym to przyjęciu na magisteryą Szl. Jan Drachni magister miejsce w Zgromadzeniu zasiadł i do wolności używania swobód w Zgromadzeniu tym został przypuszczonym²³.

Drachny jako majster murarski, zgodnie z cechowymi przepisami, zatrudniał czterech czeladników i jednego ucznia, a także wielu pomocników – „miał 60 ludzi w swoich fabrykach”²⁴. Już w 1796 r. opracował na zlecenie władz projekt adaptacji krakowskiego kościoła franciszkanów na urząd i magazyn tytoniowy²⁵. W maju 1797 r. zobowiązał się przygotować kosztorys prac remontowych dla Jana Piotra Tulliusa, dyrektora naczelnego urzędu pocztowego austriackiego, który kupił kamienicę przy ul. Floriańskiej 53²⁶. W końcu XVIII w. przygotowywał szczegółowe rysunki i modele detali dla kamieniarzy i murarzy pracujących przy remoncie dworu Wodzickich na

²³ ANK, Cechy murarzy, kamieniarzy, cieśli i studniarzy w Krakowie i Kazimierzu, sygn. 29/158/45, s. 355–357.

²⁴ Danuta Rederowa, *Studia nad wewnętrznymi dziejami Krakowa porozbiorowego (1796–1806). Zagadnienia ustrojowe i ekonomiczno-społeczne*, „Rocznik Krakowski” 1967, R. 36, s. 60.

²⁵ M. Borowiejska-Birkenmajerowa, J. Demel, *Działalność urbanistyczna...*, s. 45.

²⁶ ANK, Akta miasta Krakowa, sygn. 29/33/949, s. 215–219; sygn. 29/33/1400, s. 1051–1052; Adam Chmiel, *Domy krakowskie. Ulica Floriańska, część I (liczby or. nieparzyste 1–57)*, Biblioteka Krakowska nr 54, Kraków 1917, s. 179–180.

Piasku²⁷. Na początku XIX w. prawdopodobnie zaprojektował i nadzorował budowę domu Gutkowskiego na Kleparzu (nieistniejący budynek w narożniku pl. Matejki i ul. Basztowej)²⁸. Zmiany wprowadzane w Krakowie przez władze austriackie sprawiły, że branża budowlana szybko się rozwijała i była dochodowa, prawdopodobnie dzięki temu w kwietniu 1803 r. Jan Drachny mógł sobie pozwolić na kupno od Kaspra Alojzego Uherka (Ucherka) kamienicy przy ul. Mikołajskiej 26 (wówczas nr 637) za 1 300 złr, którą Uherk nabył w lutym od rodziny Kaszewiczów²⁹.

W 1802 r. władze austriackie powołały w ramach krakowskiego Magistratu Urząd Budownictwa Miejskiego, zatrudniający Inspektora Budownictwa i Budowniczego Miejskiego³⁰. W sporządzonym w sierpniu 1802 r. wykazie urzędników Magistratu Jan Drachny figuruje jako Inspektor Budownictwa (Bau Inspector)³¹, z tym tytułem został odnotowany w maju 1807 r. w aktach cechu murarzy i kamieniarzy³². Jako Inspektor Budownictwa w Miejskim Urzędzie Budownictwa Drachny jest również wymieniany w drukowanych „Szematyzmach Galicyjskich” w latach 1803–1808³³.

W czasach przynależności Krakowa do Księstwa Warszawskiego w Departamencie Krakowskim od 1809 r. działali: Inspektor Dróg i Mostów, Bu-

²⁷ Maria Bernasikowa, *Dwór Wodzickich w Krakowie*, „Rocznik Krakowski” 1965, R. 37, s. 137, 142.

²⁸ J. Purchla, *O architekturze krakowskiej...*, s. 119; *Przegląd nowego podziału i oliczbowania domów w głównem mieście krajowem Krakowie*, Kraków 1858, s. 48.

²⁹ ANK, Akta miasta Krakowa, sygn. 29/33/954, s. 197–198; sygn. 29/33/955, s. 50–51; Archiwum Wolnego Miasta Krakowa, sygn. 29/200/1323, s. 1395; sygn. 29/200/1353, s. 749–756; Muzeum Krakowa, rkps 413 (Kadaster miasta Krakowa z wieku XIX, XVIII, XVII zebrał i napisał Karol Richter, 1862), s. 91; *Plan miasta Krakowa Ignacego Enderle z lat (1802–1805) 1807–1808 tak zwany Senacki wraz z wykazem realności miasta z początku XIX wieku*, wyd. Henryk Münch, Kraków 1959, s. 21; D. Rederowa, *Studia... Zagadnienia ustrojowe i ekonomiczno-społeczne...*, s. 65.

³⁰ Klemens Bąkowski, *Kronika Krakowska 1796–1848. Część I: od r. 1796 do 1815*, Biblioteka Krakowska nr 27, Kraków 1905, s. 18–19; D. Rederowa, *Studia... Zagadnienia urbanistyczne...*, s. 154; U. Bęczkowska, *Karol Kremer...*, s. 84.

³¹ ANK, Akta gubernialne, sygn. 29/67/7, s. 874–875, 888–889.

³² ANK, Cechy murarzy, kamieniarzy, cieśli i studniarzy w Krakowie i Kazimierzu, sygn. 29/158/45, s. 535.

³³ *Schematismus für die Königreiche Galizien und Lodomerien für das Jahr...* 1803 (s. 169), 1806 (s. 333), 1807 (s. 350), 1808 (s. 376).

downiczy Wodny, Budowniczy Departamentowy i Budowniczy Miejski³⁴. Jan Drachny z dniem 24 lipca 1810 r.³⁵ przejął obowiązki od Inspektora Budownictwa Karola Mühlnera³⁶. W sierpniu 1810 r. w korespondencji z Magistratem Drachny występuje jako Tymczasowy Budowniczy Miejski³⁷, jednak potem konsekwentnie podpisuje się jako IBM (Inspektor Budownictwa Miejskiego)³⁸. Jako „budowniczy miasta Krakowa” Drachny jest wymieniony w spisie członków Łoży Wolnomularskiej w Krakowie, do której został przyjęty 13 listopada 1812 r.³⁹

W styczniu 1810 r. na polecenie Magistratu Inspektor Budownictwa K. Mühlner wypożyczył „Kopier Scheibe” i „Pantograf z grifem z ołówkiem z kułkami, wszystkimi srubami, a to z pięciu sztuczkami”⁴⁰ kapitanowi W. Woroniczowi z Korpusu Inżynierów na potrzeby pomiarów związanych z wyznaczeniem granicy między Prusami a Austrią (Komisja Demarkacyjna)⁴¹. Prace zakończyły się na początku lutego, po czym rozpoczęła się korespondencja w sprawie zwrotu przedmiotów, gdyż jak pisał Mühlner „to instrumenta bardzo kosztowne i bardzo letko zepsuciu podlegają” – okazało się, że znajdowały się u Jana Postawki, Budowniczego Departamentowe-

³⁴ ANK, Archiwum planów Budownictwa Miejskiego w Krakowie, sygn. 29/1410/ABM 1508, s. 233, 247, 251, 253, 255, 257, 265; „Dziennik Praw Księstwa Warszawskiego” 1810, t. 1, nr 4, s. 72; t. 2, nr 20, s. 286–287; U. Bęczkowska, *Karol Kremer...*, s. 84.

³⁵ ANK, Archiwum planów Budownictwa Miejskiego w Krakowie, sygn. 29/1410/ABM 1508, s. 251.

³⁶ *Schematismus für die Königreiche Galizien und Lodomerien für das Jahr 1809*, s. 407. W korespondencji ze stycznia 1810 r. wspomniano, że był także geometrą Magistratu Miasta Krakowa, ANK, Archiwum planów Budownictwa Miejskiego w Krakowie, sygn. 29/1410/ABM 1508, s. 265, 268; sygn. 29/1410/ABM 1532, s. 775.

³⁷ ANK, Archiwum planów Budownictwa Miejskiego w Krakowie, sygn. 29/1410/ABM 1532, s. 545–546; U. Bęczkowska, *Karol Kremer...*, s. 89.

³⁸ ANK, Archiwum planów Budownictwa Miejskiego w Krakowie, sygn. 29/1410/ABM 1532, s. 559, 613, 617, 661, 689, 723, 797, 963; sygn. 29/1410/ABM Regulacja Za Murami 16.

³⁹ Łukasz Tomasz Sroka, *Sprawiedliwi chcą być doskonali. Z dziejów wolnomularstwa w Krakowie od XVIII wieku do współczesności*, Biblioteka Krakowska nr 154, Kraków 2010, s. 143, 182.

⁴⁰ ANK, Archiwum planów Budownictwa Miejskiego w Krakowie, sygn. 29/1410/ABM 1508, s. 265, 267.

⁴¹ Prawdopodobnie Wawrzyniec Woronicz, AGAD, Rada Stanu i Rada Ministrów Księstwa Warszawskiego. Akta spraw, sygn. 1/175/39f, k. 19; Marcin Ochman, *Polski korpus inżynierów wojskowych w latach 1807–1831*, Zabrze–Tarnowskie Góry 2020, s. 161–162, 522.

go⁴². Jeszcze w listopadzie 1810 r. J. Postawka poprosił Drachnego o możliwość dalszego wykorzystywania tych instrumentów, ciągle koniecznych do zakończenia wyznaczonych mu zadań i zobowiązał się do ich zwrotu, jak tylko będą potrzebne urzędnikom Magistratu⁴³.

Jan Drachny w lipcu 1810 r. przejął akta i niezbędne narzędzia od Budowniczego Departamentowego (J. Postawka) i Inspektora Budownictwa (K. Mühlner)⁴⁴. W styczniu 1811 r. sporządził „inwentarz rekwizytów, sprzętów i materiałów budowniczych tudzież inwentarz instrumentów i sprzętów kancelarii budowniczej”⁴⁵. W marcu 1812 r. Drachny „ofiarował na rzecz miasta ramę drzewem cyprysowym forniowaną na umieszczenie abrysu upiększenia miasta tego Krakowa wraz z przedmieściami”, którą były Inspektor Budowniczy K. Mühlner „dla zachowania planu upiększenia miasta Krakowa zrobić dał i z własnych pieniędzy zapłacił”, następnie przekazał Drachnemu – Magistrat zapłacił za niezbędne szyby i elementy metalowe⁴⁶.

Po powstaniu Wolnego Miasta Krakowa od sierpnia 1816 r. działał podlegający Senatowi Inspektor (Budowniczy) Budownictwa Ziemnego i Wodnego (Bogumił Trenner), a w Wydziale Spraw Wewnętrznych powołano Budowniczego (Architekta) Miejskiego (Jan Drachny) i Budowniczego (Architekta) Okręgowego (Jan Postawka)⁴⁷.

Już w sierpniu 1816 r. Drachny, z powodu reorganizacji urzędów związanej z powstaniem Wolnego Miasta Krakowa, sporządził „inwentarz rekwizytów, sprzętów i materiałów budowniczych” znajdujących się w Kancelarii Budowniczej⁴⁸. W sierpniu 1817 r. z Wydziału Spraw Wewnętrznych

⁴² ANK, Archiwum planów Budownictwa Miejskiego w Krakowie, sygn. 29/1410/ABM 1508, s. 255, 257, 261.

⁴³ Ibidem, s. 235, 247, 249, 253.

⁴⁴ Ibidem, s. 233, 251.

⁴⁵ Ibidem, s. 373, 375–376.

⁴⁶ Ibidem, s. 237, 239, 241. Prawdopodobnie mowa o planie miasta sporządzonym przez Ignacego Enderle w latach 1802–1805, któremu Jan Drachny, jako Inspektor Budownictwa, wystawił poświadczenie wykonania planu sytuacyjnego Krakowa z przedmieściami, *Plan miasta Krakowa Ignacego Enderle...*, s. 6, 7, 10.

⁴⁷ ANK, Archiwum Wolnego Miasta Krakowa, sygn. 29/200/208, s. 33, 42, 47, 48, 55, 56; U. Bęczkowska, *Karol Kremer...*, s. 84–89; Paweł Cichoń, *Centralne władze administracyjne Rzeczypospolitej Krakowskiej (1815–1846)*, [w:] *Dzieje biurokracji*, t. 6, red. Tatjana Bykova, Artur Górak, Grzegorz Smyk, Lublin 2016, s. 314.

⁴⁸ ANK, Archiwum planów Budownictwa Miejskiego w Krakowie, sygn. 29/1410/ABM 1508, s. 379, 387–388.

i Sprawiedliwości Drachny otrzymał polecenie ustalenia „jakie instrumenta do Budownictwa należące w Biorze Budowniczym po zesłym Rządzie zostały się, tudzież gdzie się znajdują, a na koniec jakieby jeszcze instrumenta lub utensylia do użycie potrzebne bydź mogły, a nie znajdowały się, poleca Budowniczemu Miejskiemu, aby w tej mierze rapport jak najdokładniejszy Wydziałowi uczynił” – w listopadzie powstał wykaz niezbędnego wyposażenia, które należało zakupić⁴⁹. W czerwcu 1818 r. Senat zezwolił, aby „instrumenta i narzędzie do Biura Budowniczego potrzebne, te które tu w miejscu dostać można, jako to deszczki, stoły, linały, łańcuchy miernicze i.t.p. przez Inspektora Budownictwa sprawione, zaś te, których tu dostać nie można, przez Sekretoryat Generalny z Wiednia sprawione były”⁵⁰. Na podstawie oferty wiedeńskiej firmy Johanna Christopha Voigtländera, wytwarzającej instrumenty matematyczne i optyczne oraz precyzyjne urządzenia mechaniczne, do wiosny 1819 r. powstawały pod nadzorem Drachnego kolejne wersje wykazu niezbędnych do zakupu przedmiotów wraz z ich wyceną⁵¹. W transakcji pośredniczyła firma kupca krakowskiego Antoniego Morbitzera – w sierpniu 1819 r. narzędzia zostały zakupione, dostarczone z Wiednia jesienią i w listopadzie przekazane B. Trennerowi, Inspektorowi Budownictwa⁵².

W marcu 1819 r. powstał Urząd Budowniczy Wolnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu podlegający Wydziałowi Spraw Wewnętrznych Senatu – urzędem kierował Inspektor Budownictwa (Bogumił Trenner), któremu podlegali: Budowniczy Okręgowy (Felix Radwański syn) i Budowniczy Miejski (Jan Drachny)⁵³.

Każdy z urzędników, pobierając narzędzia niezbędne do wykonywanych prac, wystawiał Inspektorowi Budownictwa rewers – w listopadzie 1819 r. podpisali je Jan Drachny, F. Radwański i Michał Wąsowicz⁵⁴. W marcu 1820 r. Senat zarządził sporządzenie inwentarza „instrumentów miernicz-

⁴⁹ Ibidem, s. 225–226, 229, 231–232.

⁵⁰ Ibidem, s. 209.

⁵¹ Ibidem, s. 211, 215–224, 283–285, 289.

⁵² Ibidem, s. 291, 295–299, 393–394, 399–400.

⁵³ *Kalendarzyk polityczny wolney i niepodległej Rzeczypospolitey Krakowskiej pod opieką trzech Nayaśnniejszych i Naypotężniejszych Monarchow zostaiący na Rok 1819*, s. 15–16; U. Bęczkowska, *Karol Kremer...*, s. 90–96; P. Cichoń, *Centralne władze administracyjne...*, s. 314.

⁵⁴ ANK, Archiwum planów Budownictwa Miejskiego w Krakowie, sygn. 29/1410/ABM 1508, s. 397, 403.

nych i innych utensyliów po byłym Urzędzie Budowniczym miejskim”, obejmującego także przedmioty zakupione w 1819 r. – w tym celu urzędnicy mieli zwrócić wszystkie wypożyczone przedmioty⁵⁵.

Władze Wolnego Miasta Krakowa, wprowadzając przepisy budowlane, zwróciły uwagę na problem domów „spustoszałych”, czyli w bardzo złym stanie technicznym⁵⁶. Na polecenie Wydziału Spraw Wewnętrznych Drachny jako Budowniczy Miejski wraz z Sebastianem Niemczykiewiczem, majstrem budowlanym oraz F. Radwańskim, Budowniczym Okręgowym, w porozumieniu z wójtami gmin, przeprowadzili w 1820 r. lustrację domów opustoszałych w gminach miejskich Wolnego Miasta Krakowa. Drachny „sporządził opis zwyczajnym sposobem i takowy wraz z potrzebnymi dowodami do dalszej decyzji Wydziałowi przesłać ma honor”⁵⁷. Powstał „Wykaz domów opustoszałych w Gminach XI^{tu} miejskich”⁵⁸ oraz opisy domów podpuszających w obrębie każdej gminy, zawierające numer domu, nazwisko właściciela i dokładny opis budynku⁵⁹.

Po śmierci Drachnego w marcu 1822 r. został ogłoszony konkurs na stanowisko „budowniczego miejskiego razem i hydraulika” z roczną pensją 2 400 zł⁶⁰ – funkcję objął August Plasqude⁶¹.

* * *

W sporządzonym w połowie XIX w. przez architekta Antoniego Stacherskiego zestawieniu „Nowocześni budowniczowie krakowscy i pozostawione przez nich budowle” o Drachnym jest wzmianka „jako urzędnik także niewiele zatrudniał się budowlami prywatnymi [...] o budowach przez niego wykonanych tym mniej można coś pewnego powiedzieć, ponieważ miał zwyczaj niepodpisywania planów przez siebie sporządzonych”⁶². Zapewne na tej podstawie Maria Jarosławska-Gąsiorowska stwierdziła w 1933 r. „przez długi przeciąg czasu, bo już za czasów E. Wodzickiego i przez

⁵⁵ Ibidem, s. 405–406.

⁵⁶ Paweł Cichoń, *O rządach prawa w Wolnym Mieście Krakowie uwag kilka*, „Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa” 2012, t. 5 (3), s. 243, 247.

⁵⁷ ANK, Archiwum Wolnego Miasta Krakowa, sygn. 29/200/208, s. 119.

⁵⁸ Ibidem, s. 197–204.

⁵⁹ Ibidem, s. 227–288.

⁶⁰ „Dziennik Rządowy Wolnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu” z 9 marca 1822, nr 7, s. 26.

⁶¹ U. Bęczkowska, *Karol Kremer...*, s. 95.

⁶² J. Purchla, *O architekturze krakowskiej...*, s. 119.

szereg lat Rzeczypospolitej Krakowskiej występuje urzędnik budownictwa Drachne. Prac jego nie znamy⁶³. Z czasem jednak badacze odkrywali dzieła Drachnego powstałe w okresie zatrudnienia w krakowskim Urzędzie Budownictwa. W 1809 r. we współpracy z F. Radwańskim przygotował projekt przebudowy kamienicy przy Rynku Głównym 30⁶⁴. W 1815 r. opracował raport stanu kamienicy przy ul. Sławkowskiej 5 (Dembińskich)⁶⁵; w 1816 r. we współpracy ze Sz. Humbertem opracował projekt generalnego remontu kamienicy przy Rynku Głównym 17 dla nowego właściciela Anzelma Dzwonkowskiego⁶⁶. W latach 1816, 1820 przygotował opinie ws. wykonywanych prac remontowych w budynkach tworzących obecnie nieruchomość przy ul. Krakowskiej 29/ Węglowej 1–1a⁶⁷; w 1820 r. wykonał (we współpracy ze Sz. Humbertem i F. Radwańskim) inwentarz Pałacu Wielopolskich⁶⁸. Zaprojektował nowe budynki na Kazimierzu: przy ul. Miodowej 11 (1819), ul. Józefa 21 (dwa murowane domy, 1820), ul. Krakowskiej 53 (1820), ul. Krakowskiej 14 (1821), ul. Krakowskiej 26–28 (1821)⁶⁹. Wspólnie z B. Trennerem opracował w 1820 r. plan upiększenia Kleparza⁷⁰. W 1821 r. wykonał rysunki pomiarowe, które miały być wykorzystane w konkursie na projekt restauracji Sukiennic⁷¹.

Podpis Drachnego widnieje na wielu projektach i dokumentach zachowanych w zasobie Archiwum Narodowego w Krakowie: w zespole 29/1410 Archiwum planów Budownictwa Miejskiego w Krakowie (materiały od

⁶³ M. Jarosławiecka-Gąsiorowska, *Architektura neoklasycyzmu...*, s. 184.

⁶⁴ *Katalog zabytków sztuki w Polsce*, t. 4: *Miasto Kraków*, cz. 10: *Śródmieście. Mury obronne i Planty. Rynek Główny*, red. Michał Myśliński, Warszawa 2005, s. 96.

⁶⁵ Adam Chmiel, *Domy krakowskie. Ulica Sławkowska, część I (liczby or. nieparzyste 1–25)*, Biblioteka Krakowska nr 73, Kraków 1931, s. 40.

⁶⁶ *Katalog zabytków sztuki...*, s. 71; Kamila Follprecht, *Galeria mieszkańców Rynku krakowskiego w XIX wieku*, [w:] Andrzej Nowakowski, *Czas. Rynek Główny w Krakowie*, Kraków 2020, s. 50.

⁶⁷ Bogusław Krasnowolski, *Zapomniane, wybitny zabytek architektury krakowskiego Kazimierza*, „Rocznik Biblioteki Kraków” 2017, R. 1, s. 33, 34.

⁶⁸ Jan Ostrowski, *Architektura Pałacu Wielopolskich*, „Rocznik Krakowski” 1973, R. 44, s. 44.

⁶⁹ Tadeusz Żychiewicz, *Architektura klasycystyczna Kazimierza i Stradomia w Krakowie*, „Kwartalnik Architektury i Urbanistyki” 1956, t. 1/4, s. 315, 326–328, 332, 344; idem, *Dom klasycystyczny przy ul. Józefa 21 na Kazimierzu w Krakowie*, „Ochrona Zabytków” 1956, t. 9/4 (35), s. 236, 238, 240.

⁷⁰ U. Bęczkowska, *Karol Kremer...*, s. 461.

⁷¹ *Katalog zabytków sztuki...*, s. 41; U. Bęczkowska, *Karol Kremer...*, s. 311, 313.

1805 r.) oraz 29/200 Archiwum Wolnego Miasta Krakowa. Nie zawsze można jednak przesądzić, czy Drachny składał go jako autor, czy też urzędnik zatwierdzający. Tę trudność interpretacji potwierdzają analizy Urszuli Bęczkowskiej, która zwróciła uwagę, że nie było przepisów zabraniających łączenia funkcji projektanta i urzędowego opiniodawcy⁷².

Analizując zawile kwestie podpisów, wydaje się, że Drachny może być autorem kilku urzędowych planów: części murów miejskich z Bramą Szewską i terenu za nimi leżącego z 1806 r.⁷³; drogi przez ulicę Zwierzyniecką do mostu na Rudawie z 1812 r.⁷⁴; drogi koło muru ogrodu kryminalnego (rejon Plant i ul. Straszewskiego) z 1815 r.⁷⁵; wyłożenia ulicy Garncarskiej kamieniem z 1816 r.⁷⁶; położenia klasztoru dominikanek na ulicy Stolarskiej z 1816 r.⁷⁷ (plan sytuacyjny); położenia starej i nowej Wisły z 1817.⁷⁸; kościoła św. Piotra (rzut i wybrane elementy budynku) z 1818 r.⁷⁹; placów do zabudowania w rejonie placu Szczepańskiego z 1818 r.⁸⁰; kramów prochowych przy Bramie Floriańskiej z 1818 r.⁸¹; części miasta żydowskiego w rejonie posesji przy ul. Józefa 12–20 z 1818 r.⁸²; placu i dworku drewnianego nad Wisłą za mostem ku Zwierzyniowowi z 1821 r.⁸³ Plany powstawały zapewne w związku z realizacją zadań urzędowych, np. kwestia kramów prochowych przy Bramie Floriańskiej⁸⁴, co nie wyklucza, że Drachny osobiście je wykonał.

Większość planów opatrzona podpisem „Jan Drachny” oznacza jego urzędową akceptację, szczególnie kiedy znane jest nazwisko rysującego, np. plan rozszerzenia ulicy Grodzkiej w rejonie kościoła św. Andrzeja z 1818 r.

⁷² U. Bęczkowska, *Karol Kremer...*, s. 90–95.

⁷³ ANK, Archiwum planów Budownictwa Miejskiego w Krakowie, sygn. 29/1410/ABM Regulacja Za Murami 14.

⁷⁴ Ibidem, sygn. 29/1410/ABM Regulacja Za Murami 16.

⁷⁵ Ibidem, sygn. 29/1410/ABM Regulacja Za Murami 17; M. Borowiejska-Birkenmajerowa, J. Demel, *Działalność urbanistyczna...*, s. 83, 142.

⁷⁶ ANK, Archiwum Wolnego Miasta Krakowa, sygn. 29/200/4506.

⁷⁷ Ibidem, sygn. 29/200/4293.

⁷⁸ Ibidem, sygn. 29/200/4576.

⁷⁹ Ibidem, sygn. 29/200/4284.

⁸⁰ Ibidem, sygn. 29/200/4325; M. Borowiejska-Birkenmajerowa, J. Demel, *Działalność urbanistyczna...*, s. 53, 138.

⁸¹ ANK, Archiwum Wolnego Miasta Krakowa, sygn. 29/200/4331.

⁸² Ibidem, sygn. 29/200/4543.

⁸³ Ibidem, sygn. 29/200/4584.

⁸⁴ Ibidem, sygn. 29/200/836, s. 73–84.

(M. Wąsowicz)⁸⁵, plan cmentarza w Morawicy z 1820 r. (F. Bochenek)⁸⁶, plan cmentarza w Bobrku z 1820 r. (F. Bochenek)⁸⁷, plan gruntu szpitalnego w rejonie ulicy Blich z 1820 r. (M. Wąsowicz)⁸⁸, plan placu nad Wisłą przy rogatce koło mostu Podgórskiego z 1820 r. (M. Wąsowicz)⁸⁹.

Plany, projekty i rysunki podpisane przez Drachnego znajdują się także w dokumentacji konkretnych krakowskich kamienic⁹⁰, m.in.: ul. Floriańska 47 (1819, plan restauracji)⁹¹; ul. Grodzka 22 (1821, plan restauracji)⁹²; ul. Grodzka 48 (1820, plan uregulowania facjaty)⁹³; ul. Kanonicza 14 (1820, plan restauracji)⁹⁴; ul. Mikołajska 3 (1820, plan restauracji)⁹⁵; ul. Mikołajska 18/ ul. św. Krzyża 8 (1820, plan restauracji)⁹⁶; ul. Szczepańska 1/ ul. Sławkowska 2 (1820, plan domu)⁹⁷; pl. Szczepański 3/4 (1819, plan restauracji kamieniczki ze spichlerzem)⁹⁸; pl. Szczepański 6/ ul. Reformacka 3 (1820, plan restauracji)⁹⁹; pl. Szczepański 7 (1821, plan restauracji i nowej oficyny)¹⁰⁰; ul. św. Tomasza 30/32 (1821, plan nowego sklepu i suszarni)¹⁰¹. Drachny zatwierdził m.in. kolejne etapy przebudowy rynkowej kamienicy stanowiącej obecnie część nieruchomości przy Rynku Głównym 25¹⁰².

Warto zwrócić uwagę na zapis w inwentarzu majątku zmarłego J. Drachnego z marca 1822 r., gdzie wśród ksiązek wymieniono 128 planów archi-

⁸⁵ ANK, Archiwum planów Budownictwa Miejskiego w Krakowie, sygn. 29/1410/15065.

⁸⁶ ANK, Archiwum Wolnego Miasta Krakowa, sygn. 29/200/4114.

⁸⁷ Ibidem, sygn. 29/200/4007.

⁸⁸ Ibidem, sygn. 29/200/4465.

⁸⁹ Ibidem, sygn. 29/200/4407.

⁹⁰ Za opracowanie tego zestawienia dziękuję Marioli Szaleniec, kierownikowi Oddziału V materiałów kartograficznych i dokumentacji technicznej.

⁹¹ ANK, Archiwum planów Budownictwa Miejskiego w Krakowie, sygn. 29/1410/312.

⁹² Ibidem, sygn. 29/1410/409.

⁹³ Ibidem, sygn. 29/1410/64.

⁹⁴ Ibidem, sygn. 29/1410/102.

⁹⁵ Ibidem, sygn. 29/1410/380.

⁹⁶ Ibidem, sygn. 29/1410/373.

⁹⁷ Ibidem, sygn. 29/1410/193.

⁹⁸ Ibidem, sygn. 29/1410/200.

⁹⁹ Ibidem, sygn. 29/1410/214.

¹⁰⁰ Ibidem, sygn. 29/1410/213.

¹⁰¹ Ibidem, sygn. 29/1410/348.

¹⁰² Jacek Purchła, *W sercu dziewiętnastowiecznego Krakowa*, [w:] *Rynek Główny 25. Dzieje jednego adresu*, red. Jacek Purchła, Kraków 2019, s. 69–70.

tektonicznych¹⁰³, które podczas licytacji zakupił A. Plasqude¹⁰⁴, następca Drachnego na stanowisku Budowniczego Miejskiego. W aktach postępowania spadkowego znajduje się także „Wykaz aktów i planów do Wydziału Budownictwa m. Krakowa należących, stosownie do rezolucji Wydziału Spraw Wewnętrznych przy Senacie Rządzącym W. M. Krakowa i Jego Okręgu do Nru 153 delegowanemu P. Wąsowiczowi wydanych po niegdy Janie Drachne Budowniczym Miejskim pozostałych” zawierający 138 pozycji, spisany w styczniu 1822 r.¹⁰⁵ Zapewne Drachny przechowywał w domu wiele planów (wraz z urzędową dokumentacją), po szczegółowej weryfikacji przeprowadzonej przez M. Wąsowicza w kamienicy pozostały plany stanowiące prywatną własność Drachnego, sprzedane podczas licytacji – być może były to projekty jego autorstwa.

* * *

Współpraca Jana Drachnego z krakowskimi rzemieślnikami mimo przyjęcia do cechu murarzy i kamieniarzy w maju 1797 r. nie układała się poprawnie. Na sesji cechu 25 marca 1798 r. Drachny wpłacił ustalone 72 zł i równocześnie poprosił, usprawiedliwiając się chorobą, o przesunięcie terminu złożenia sztuk na następną sesję – na którą nie przyszedł, więc Zgromadzenie zobowiązało starszych cechu do wezwania go do stawienia się w ciągu 14 dni pod groźbą ukarania¹⁰⁶. Ponieważ w cechu obowiązywała zasada, że już po złożeniu oświadczenia zobowiązującego w określonym terminie do przedstawienia sztuk, starającego się o przyjęcie uważano za członka, „przeto na ten raz do elekcji przypuszczony zostaje”, mimo kolejnych upomnień o złożenie sztuk z 2 lutego 1799 r. i 15 marca 1801 r.¹⁰⁷ Drachny został w kwietniu 1801 r. wybrany (na roczną kadencję) podstarszym cechu¹⁰⁸. W maju 1802 r. nowo wybrani starszy (Karol Kryszkier) i podstarszy (Sebastian Niemczykiewicz) złożyli skargę do Magistratu na Drachnego, że zatrudnia pracowników niezgodnie z zasadami obowiązującymi w cechu, a na dodatek nadal nie złożył sztuk nakazanych podczas

¹⁰³ ANK, Akta notariusza Ignacego Rogalskiego w Krakowie, sygn. 29/892/6, akt 29/1822.

¹⁰⁴ Ibidem, sygn. 29/892/7, akt 128/1822.

¹⁰⁵ Ibidem, sygn. 29/892/6, akt 29/1822.

¹⁰⁶ ANK, Cechy murarzy, kamieniarzy, cieśli i studniarzy w Krakowie i Kazimierzu, sygn. 29/158/45, s. 367–368, 371–372.

¹⁰⁷ Ibidem, s. 385–386, 412–413.

¹⁰⁸ Ibidem, s. 419–420, 426, 430, 432, 435.

przyjęcia do cechu w 1797 r.¹⁰⁹ Na sesji czerwcowej Drachny zapewnił, że wypełni zobowiązanie w ciągu 14 dni, jednak nie dopełnił terminu. Wówczas, po kolejnej skardze cechu, Magistrat wyznaczył komisję, na posiedzenie której 25 lipca 1802 r. wezwany Drachny się nie stawił, czego efektem była kolejna – listopadowa skarga do Magistratu, w której został zobowiązany do złożenia wymaganych sztuk „w przeciągu dni 3ch pod rygorem wypisania onegoż z rejestru aktualnych magistrów murarzy i kamieniarzy znajdujacego się”¹¹⁰. Ponieważ kwestia ta nie pojawia się już później w aktach cechu, można przyjąć, że formalności zostały dopełnione. Danuta Rederowa, analizując stan miasta na przełomie XVIII/XIX w., stwierdziła, że:

w związku z pracami urbanistycznymi, prowadzonymi przez Austriaków, rozwinęło się znowu w Krakowie murarstwo, kamieniarstwo oraz ciesielstwo. Przybyli do miasta nowi budowniczowie tak z krajów monarchii, jak i innych. Prowadzili oni znaczne przedsiębiorstwa budowlane, popierani bowiem przez władze austriackie, potrzebujące w związku z planowanymi pracami wykwalifikowanych architektów, nie liczyli się zbyt z przepisami cechowymi. Jak już wspomniano, zwlekali nieraz latami ze złożeniem wymaganych egzaminów mistrzowskich (np. Jan Drachny czy Stefan Humbert), chociaż zgłaszali przynależność do cechów¹¹¹.

W czerwcu 1804 r. połączono krakowski i kazimierski cech murarzy i kamieniarzy¹¹², na sesji w lipcu 1804 r. Drachny został wybrany (na roczną kadencję) starszym cechu¹¹³, na sesji czerwcowej w 1808 r. podstarszym¹¹⁴, w 1810 r. – ponownie starszym¹¹⁵ i w 1812 r. – podstarszym cechu¹¹⁶.

Zgodnie z cechowymi przepisami Drachny jako majster zatrudnił czeladników i uczniów – w aktach cechu zanotowano przyjęcie przez Drachne-

¹⁰⁹ ANK, Akta miasta Krakowa, sygn. 29/33/3961, s. 145–152.

¹¹⁰ Ibidem, s. 185–236.

¹¹¹ D. Rederowa, *Studia... Zagadnienia ustrojowe i ekonomiczno-społeczne...*, s. 60.

¹¹² ANK, Cechy murarzy, kamieniarzy, cieśli i studniarzy w Krakowie i Kazimierzu, sygn. 29/158/45, s. 484; Akta miasta Krakowa, sygn. 29/33/3961, s. 411.

¹¹³ ANK, Cechy murarzy, kamieniarzy, cieśli i studniarzy w Krakowie i Kazimierzu, sygn. 29/158/45, s. 487, 495; Akta miasta Krakowa, sygn. 29/33/3961, s. 407–408.

¹¹⁴ ANK, Cechy murarzy, kamieniarzy, cieśli i studniarzy w Krakowie i Kazimierzu, sygn. 29/158/45, s. 545; sygn. 29/158/54, s. 55, 56.

¹¹⁵ ANK, Cechy murarzy, kamieniarzy, cieśli i studniarzy w Krakowie i Kazimierzu, sygn. 29/158/45, s. 573–575; sygn. 29/158/54, s. 58; Akta miasta Krakowa, sygn. 29/33/3961, s. 891, 893, 907.

¹¹⁶ ANK, Cechy murarzy, kamieniarzy, cieśli i studniarzy w Krakowie i Kazimierzu, sygn. 29/158/46, s. 3, 5, 7.

go do terminu: w 1798 r. Kaspra Kozłowskiego i Wawrzyńca Olechowskiego; w 1800 r. Benedykta Browieckiego, Karola Burdelowicza, Wawrzyńca Krulikowskiego; w 1801 r. Sebastiana Banasiewskiego, Stanisława Paszkowskiego; w 1803 r. Antoniego Swiderskiego, Jana Mikołayskiego, Wincentego Kaczmarskiego; w 1804 r. Józefa Lauera, Andrzeja Sobocińskiego, Tomasza Patkowskiego, Dudzińskiego, Jana Packowskiego, Wincentego Burdel, Kaspra Ciesielskiego, Wenzła Malinowskiego, Wincentego Staniura, Wojciecha Lesczyńskiego, Józefa Modelskiego, Macieja Gołębiowskiego, Józefa Potkańskiego, Jana Kantego Menczyńskiego, Marcina Rybińskiego; w 1806 r. Bartłomieja Talarkiewicza; w 1808 r. Bartłomieja Goralczyńskiego; w 1809 r. Józefa Romańskiego, Franciszka Gładyszowskiego i Józefa Gruszyńskiego¹¹⁷. W tym okresie wyzwolił: w 1803 r. Stanisława Paszkowskiego, Sebastiana Golkiewicza, Kazimierza Krulikowskiego; w 1804 r. Kazimierza Wojcikiewicza, Józefa Padziura, Jana Onderka, Lorentza Tyretz, Pawła Strusek; w 1807 r. Jędrzeja Sobocińskiego, Jana Pachowskiego, Kaspra Ciesielskiego; w 1808 r. Bartłomieja Talarkiewicza; w 1809 r. Macieja Jaslickiego, Andrzeja Leja; w 1810 r. Jana Kantego Suliszawskiego¹¹⁸.

Po 1812 r., zapewne w związku z zaangażowaniem w pracę w Urzędzie Budownictwa, aktywność Drachnego w cechu ograniczała się do obecności na niektórych sesjach – ostatni jego podpis, z tytułem architekta, znajduje się pod protokołem z października 1819 r.¹¹⁹

* * *

W lutym 1800 r. Jan Drachny, architekt krakowski, ożenił się z 17-letnią Barbarą Rosmanith, zamieszkałą przy ul. Szewskiej 346¹²⁰, córką Andrze-

¹¹⁷ Ibidem, sygn. 29/158/45, s. 377, 408, 409, 424, 425, 462, 476, 509, 510–512, 514, 520, 547, 554.

¹¹⁸ Ibidem, s. 462, 475–476, 510, 514, 535, 537, 545, 555, 560.

¹¹⁹ ANK, Cechy murarzy, kamieniarzy, cieśli i studniarzy w Krakowie i Kazimierzu, sygn. 29/158/46, s. 55, 57.

¹²⁰ ANK, Księgi metrykalne parafii św. Szczepana w Krakowie (mikrofilm), księga małżeństw 1797–1804, 12.02.1800. Dwie kamienice przy ul. Szewskiej (obecnie nr 17–19, wówczas nr 345–346) należały na początku XIX w. do kupca Ignacego Rozmanith, brata Barbary – zostały kupione w 1788 i 1798 r. przez ich ojca – Andrzeja, ANK, Archiwum Wolnego Miasta Krakowa, sygn. 29/200/1350, s. 465–482; Muzeum Krakowa, rkps 413 (Kadaster miasta Krakowa z wieku XIX, XVIII, XVII zebrał i napisał Karol Richter, 1862), s. 47; *Plan miasta Krakowa Ignacego Enderle...*, s. 17.

ja i Weroniki Rozmanith¹²¹. W lutym 1802 r. Drachnym urodziła się córka Anna Dorota Weronika (rodzicami chrzestnymi byli dziadek Andrzej Rosmanith, obywatel krakowski i babka Anna Drachny)¹²², w listopadzie 1803 r. urodził się syn Jan Andrzej Konrad¹²³, w sierpniu 1805 r. córka Maria Amalia, która zmarła w dzieciństwie¹²⁴.

Córka Anna w listopadzie 1819 r. wyszła za mąż za Mikołaja Tyrchowskiego (1785–1863), wdowca po Annie z Taronich, profesora Liceum św. Anny¹²⁵. Syn Jan był lekarzem (dyplom w 1831 r.), w 1836 r., będąc ordynatorem w prywatnym szpitalu w Krzeszowicach, ożenił się w Krakowie z Zuzanną Geiger¹²⁶.

Wartość zakupionej przez Drachnego kamienicy przy ulicy Mikołajskiej w grudniu 1803 r. została oszacowana na 22 096 bankocetli, zaś w 1822 r., inwentaryzując majątek zmarłego, biegli J. Czerwiński, przysięgli geometra i Sz. Humbert, architekt wycenili nieruchomość na 23 207 złp 26 gr¹²⁷. W dokumentacji spadkowej z 1822 r.¹²⁸ zachowały się wykazy długów

¹²¹ ANK, Akta Komisji Porządkowej Cywilno-Wojskowej Województwa Krakowskiego, sygn. 29/30/40, s. 275, nr 266 (Spis ludności parafii św. Anny w 1791 r.). Dziadek Barbary – kupiec korzenny Andrzej Rosmani (zm. 1779) był ławnikiem Sądu Wyższego Prawa Niemieckiego na zamku krakowskim, Maciej Ziemiński, *Skład osobowy Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim w XVII–XVIII wieku*, Kraków 2013, s. 298–299.

¹²² ANK, Księgi metrykalne parafii Wszystkich Świętych w Krakowie (mikrofilm), księga chrztów 1797–1802, 6.02.1802.

¹²³ Ibidem, księga chrztów 1801–1804, 28.11.1803.

¹²⁴ ANK, Księgi metrykalne parafii Wszystkich Świętych w Krakowie (mikrofilm), księga chrztów 1805–1808, 5.08.1805; Księgi metrykalne parafii Mariackiej w Krakowie (mikrofilm), księga zgonów 1805–1808 (1805).

¹²⁵ ANK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Najświętszej Marii Panny w Krakowie, sygn. 29/328/35, s. 194–195, nr 84; sygn. 29/328/36, s. 1565–1577. M. Tyrchowski był profesorem matematyki w Liceum św. Barbary, prorektorem Liceum św. Anny (1833–1850), archiwistą Uniwersytetu Jagiellońskiego (1825–1833), Jan Leniek, *Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia Gimnazjum św. Anny w Krakowie*, Kraków 1888, s. CLXXIV, CLXXVI; Anna Żeleńska-Chełkowska, *Inwentarz akt Senatu i władz nadrzędnych oraz Wydziałów Uniwersytetu Jagiellońskiego 1796–1849*, Kraków 1962, s. 24–25.

¹²⁶ ANK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Najświętszej Marii Panny w Krakowie, sygn. 29/328/103, s. 172–173, nr 102.

¹²⁷ ANK, Akta notariusza Ignacego Rogalskiego w Krakowie, sygn. 29/892/6, akt 29/1822.

¹²⁸ Ibidem.

Drachnego – za prace prowadzone w jego kamienicy, za zakupione materiały budowlane, za prace wykonywane na jego zlecenie oraz głównie za wino.

Po śmierci Drachnego kamienica stała się własnością wdowy Barbary z Rosmanithów Drachny oraz dzieci Jana Drachnego i Anny z Drachnych Tyrchowskiej¹²⁹ – decyzją rady rodzinnej z czerwca 1822 r. kamienicą administrowała wdowa, jako matka małoletnich spadkobierców, aż do osiągnięcia ich pełnoletności¹³⁰. W październiku 1827 r. Anna Tyrchowska wraz z mężem Mikołajem odkupili kamienicę od pozostałych spadkobierców za 25 tys. złp – w maju 1856 r. sprzedali nieruchomość Ignacemu Lipczyńskiemu za 24 tys. złp¹³¹.

Wdowa Barbara Drachny w 1836 r. mieszkała w kamienicy przy ul. Grodzkiej 32 (ówczesny numer 84/85)¹³²; w 1857 r. w kamienicy przy ul. św. Jana 22 (ówczesny numer 468/469)¹³³. Zmarła w czerwcu 1862 r. w kamienicy przy ul. Mikołajskiej 28 (wówczas nr 446/638)¹³⁴, została pochowana na cmentarzu Rakowickim¹³⁵.

* * *

Jacek Purchla, pisząc o architekturze krakowskiej, stwierdził, że „począwszy od lat trzydziestych działała w Krakowie coraz liczniejsza grupa budowniczych, których umiejętności i ambicje zawodowe wykraczały poza czysto techniczne ramy rzemiosła budowlanego. Tworzyli oni pierwsze

¹²⁹ ANK, Księgi gruntowe miasta Krakowa i dóbr tabularnych z obszaru Sądu Okręgowego w Krakowie, sygn. 29/465/436, s. 306.

¹³⁰ ANK, Akta notariusza Ignacego Rogalskiego w Krakowie, sygn. 29/892/6, akt 128/1822.

¹³¹ ANK, Księgi gruntowe miasta Krakowa i dóbr tabularnych z obszaru Sądu Okręgowego w Krakowie, sygn. 29/465/436, s. 306–307, 317–318.

¹³² ANK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Najświętszej Marii Panny w Krakowie, sygn. 29/328/103, s. 172, nr 102; *Przegląd nowego podziału i oliczbowania...*, s. 9; *Wykaz ulic, placów i właścicieli domów w mieście Krakowie*, Kraków 1892, s. 10.

¹³³ ANK, Spis ludności miasta Krakowa z r. 1857, sygn. 29/85/4, s. 587; Adam Chmiel, *Domy krakowskie. Ulica św. Jana, część I–II*, Biblioteka Krakowska nr 61–62, Kraków 1924, s. 243.

¹³⁴ ANK, Urząd Zdrowia w Krakowie, sygn. 29/83/9, s. 113, nr 766. *Przegląd nowego podziału i oliczbowania...*, s. 22; *Wykaz ulic, placów i właścicieli domów w mieście Krakowie*, Kraków 1892, s. 19.

¹³⁵ Stanisław Cyrankiewicz, *Przewodnik po cmentarzach rzeczowo spisany*, Kraków 1908, s. 96.

pokolenie architektów epoki neogotyku i neorenesansu w Krakowie”¹³⁶. Wcześniej w Krakowie dominowali budowniczowie przybyli z Francji (Sz. Humbert, Józef Lebrun, I. Chambrez) i Prus (B. Trenner, A. Plasqude)¹³⁷. Próba ukazania działalności Jana Drachnego jako budowniczego i architekta, a równocześnie urzędnika krakowskiego Urzędu Budownictwa pozwala na umiejscowienie go na styku tych dwóch grup. Przybył do Krakowa, mając doświadczenie praktyczne wyniesione z Cieszyna, poparte studiami w Wiedniu – doskonale posługiwał się językiem polskim¹³⁸, a zapewne i niemieckim, więc znakomicie wpisał się w zapotrzebowanie na architektów w przebudowującym się na zlecenie władz Krakowie. Sięgająca czasów cieszyńskich praktyczna współpraca z mieszkającym w Krakowie od 1803 r. szwagrem I. Chambrezem, w latach 1807–1809 prowadzącym wykłady w katedrze budownictwa Uniwersytetu Jagiellońskiego, pozwoliła Drachnemu korzystać także z najnowszej wiedzy teoretycznej oraz sprawdzanych z Wiednia przyrządów i literatury¹³⁹.

BIBLIOGRAFIA

Źródła rękopiśmienne

Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie

Rada Stanu i Rada Ministrów Księstwa Warszawskiego. Akta spraw, sygn. 1/175/39f.

Archiwum Narodowe w Krakowie

Akta gubernialne, sygn. 29/67/7.

Akta Komisji Porządkowej Cywilno-Wojskowej Województwa Krakowskiego, sygn. 29/30/40.

Akta miasta Krakowa, sygn. 29/33/949, 29/33/954, 29/33/955, 29/33/1400, 29/33/1433, 29/33/3961.

Akta notariusza Ignacego Rogalskiego w Krakowie, sygn. 29/892/6, 29/892/7.

Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Najświętszej Marii Panny w Krakowie, sygn. 29/328/35, 29/328/36, 29/328/49, 29/328/103.

¹³⁶ J. Purchla, *O architekturze krakowskiej...*, s. 99.

¹³⁷ *Ibidem*, s. 109.

¹³⁸ W. Iwanek, *Ignacy Chambrez...*, s. 65.

¹³⁹ Anna Żeleńska-Chełkowska, *Próby wprowadzenia nauk technicznych w Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1776–1833*, Wrocław i in. 1966, s. 68.

Archiwum planów Budownictwa Miejskiego w Krakowie, sygn. 29/1410/64, 29/1410/102, 29/1410/193, 29/1410/200, 29/1410/213, 29/1410/214, 29/1410/312, 29/1410/348, 29/1410/373, 29/1410/380, 29/1410/409, 29/1410/1508, 29/1410/ABM 1532, 29/1410/15065, 29/1410/ABM Regulacja Za Murami 14, 29/1410/ABM Regulacja Za Murami 16, 29/1410/ABM Regulacja Za Murami 17.

Archiwum Wolnego Miasta Krakowa, sygn. 29/200/208, 29/200/836, 29/200/1323, 29/200/1350, 29/200/1353, 29/200/4007, 29/200/4114, 29/200/4284, 29/200/4293, 29/200/4325, 29/200/4331, 29/200/4407, 29/200/4465, 29/200/4506, 29/200/4543, 29/200/4576, 29/200/4584.

Cechy murarzy, kamieniarzy, cieśli i studniarzy w Krakowie i Kazimierzu, sygn. 29/158/45, 29/158/46, 29/158/54.

Księgi gruntowe miasta Krakowa i dóbr tabularnych z obszaru Sądu Okręgowego w Krakowie, sygn. 29/465/436.

Księgi metrykalne parafii Mariackiej w Krakowie (mikrofilm), księga chrztów 1801–1804, księga chrztów 1805–1808; księga zgonów 1805–1808.

Księgi metrykalne parafii św. Szczepana w Krakowie (mikrofilm), księga małżeństw 1797–1804.

Księgi metrykalne parafii Wszystkich Świętych w Krakowie (mikrofilm), księga chrztów 1797–1802.

Spis ludności miasta Krakowa z r. 1857, sygn. 29/85/4.

Urząd Zdrowia w Krakowie, sygn. 29/83/9.

Muzeum Krakowa

rkps 413 (Kadaster miasta Krakowa z wieku XIX, XVIII, XVII zebrał i napisał Karol Richter, 1862).

Parafia rzymskokatolicka pw. św. Marii Magdaleny w Cieszynie
Metryki chrztów, t. 13 (rok 1770).

Prasa

„Gazeta Krakowska” 1822, nr 56, 58.

Druki urzędowe

„Dziennik Praw Księstwa Warszawskiego” 1810, t. 1–2.

„Dziennik Rządowy Wolnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu” 1822, nr 7.

Kalendarzyk polityczny wolney i niepodlegley Rzeczypospolitey Krakowskiey pod opieką trzech Nayiaśniejszych i Naypotężniejszych Monarchow zostaiącey na Rok 1819. Kraków: Drukarnia Józefa Mateckiego, b.d.

Przegląd nowego podziału i oliczbowania domów w głównem mieście krajowem Krakowie. Kraków: gedruckt in der k.k. Jagellonischen Universitäts Buchdruckerei, 1858.

Schematismus für die Königreiche Galizien und Lodomerien für das Jahr... 1803, 1806, 1807, 1808, 1809.

Wykaz ulic, placów i właścicieli domów w mieście Krakowie. Kraków: nakł. Drukarni Cza-su Fr. Kluczyckiego i Sp., 1892.

Opracowania

- Banier Antoine: *Erläuterung der Götterlehre und Fabeln aus der Geschichte*. Leipzig: Johann Gottfried Dyck, 1754–1766. Wien: Franz Anton Schrämbel, 1791.
- Bąkowski Klemens: *Kronika Krakowska 1796–1848. Część I: od r. 1796 do 1815*. Biblioteka Krakowska nr 27. Kraków: Towarzystwo Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, 1905.
- Bernasikowa Maria: *Dwór Wodzickich w Krakowie*. „Rocznik Krakowski” 1965, R. 37, s. 127–144.
- Bęczkowska Urszula: *Karol Kremer i Krakowski Urząd Budownictwa w latach 1837–1860*. Kraków: Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, 2010.
- Blondel Jacques-François: *De la distribution des maisons de plaisance et de la décoration des édifices en general*. Paris: A Paris, rue S. Jacques, chez Charles-Antoine Jombert, libraire du Roy pour l’artillerie, à l’Image Notre-Dame, 1737–1738.
- Bonnet Charles: *Betrachtung über die Natur*. Leipzig (kilka wydań: bei Johann Friedrich Junius 1774, bei Johann Friedrich Junius 1783). Wien: Franz Anton Schrämbel bei Ignaz Alberti, 1790.
- Borowiejska-Birkenmajerowa Maria, Demel Juliusz: *Działalność urbanistyczna i architektoniczna Senatu Wolnego Miasta Krakowa w latach 1815–1846*. Studia i Materiały do Teorii i Historii Architektury i Urbanistyki t. 4. Warszawa 1963.
- Chmiel Adam: *Domy krakowskie: ulica Floryjańska, część I (Liczy or. nieparzyste 1–57)*. Biblioteka Krakowska nr 54. Kraków: Towarzystwo Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, 1917.
- Chmiel Adam: *Domy krakowskie: ulica św. Jana, część I–II*. Biblioteka Krakowska nr 61–62. Kraków: Towarzystwo Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, 1924.
- Chmiel Adam: *Domy krakowskie: ulica Sławkowska, część I (Liczy or. nieparzyste 1–25)*. Biblioteka Krakowska nr 73. Kraków: Towarzystwo Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, 1931.
- Cichoń Paweł: *Centralne władze administracyjne Rzeczypospolitej Krakowskiej (1815–1846)*. W: *Dzieje biurokracji*, t. 9. Red. Tatjana Bykowa, Artur Górak, Grzegorz Smyk. Lublin: Towarzystwo Nauki i Kultury „Libra”, 2016, s. 307–319.
- Cichoń Paweł: *O rządach prawa w Wolnym Mieście Krakowie uwag kilka*. „Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa” 2012, t. 5 (3), s. 241–254.
- Cyrankiewicz Stanisław: *Przewodnik po cmentarzach rzeczowo spisany*. Kraków: Drukarnia „Czasu”, 1908.
- Follprecht Kamila: *Galeria mieszkańców Rynku krakowskiego w XIX wieku*. W: Andrzej Nowakowski: *Czas. Rynek Główny w Krakowie*. Kraków: Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, 2020, s. 43–65.
- Golec Józef, Bojda Stefania: *Słownik biograficzny ziemi cieszyńskiej*, t. 3. Cieszyn: nakład własny autorów, 1998.
- Hollender Henryk: *Miasto ksiązek. Popularny przewodnik po cieszyńskich zbiorach bibliotecznych i archiwalnych*. Cieszyn: Książnica Cieszyńska, 2010.
- Iwanek Witold: *Ignacy Chambrez – malarz, architekt i teoretyk sztuki*. W: *O sztuce Górnego Śląska i przyległych ziem małopolskich. Materiały IV Seminarium Sztuki Górnośląskiej Zakładu Historii Sztuki Uniwersytetu Śląskiego i Oddziału Górnośląskiego SHS od-*

- bytego w dniach 26–27 października 1987 r. w Katowicach. Katowice: Wydawnictwo Oddziału Górnośląskiego Stowarzyszenia Historyków Sztuki, 1993, s. 61–76.
- Iwanek Witold: *Klasycyzm w architekturze Cieszyna*. Wrocławskie Towarzystwo Naukowe. Rozprawy Komisji Historii Sztuki t. 6. Wrocław: Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, 1970.
- Iwanek Witold: *Słownik artystów na Śląsku Cieszyńskim*. „Rocznik Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu. Sztuka” 1967, z. 2.
- Jarosławiecka-Gąsiorowska Maria: *Architektura neoklasyczna w Krakowie*. „Rocznik Krakowski” 1933, R. 24, s. 119–198.
- Krasnowolski Bogusław: *Zapomniane, wybitny zabytek architektury krakowskiego Kazimierza*. „Rocznik Biblioteki Kraków” 2017, R. 1, s. 15–51.
- Leniek Jan: *Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia Gimnazjum św. Anny w Krakowie*. Kraków: Nakładem Komitetu Jubileuszowego, 1888.
- Les bâtiments et les desseins de André Palladio recueillis et illustrés par Octave Bertotti Scamozzi, ouvrage divisé en quatre volumes, avec des planches, qui représentent les plans, les façades, et les coupes*. Vicence: chez Jean Rossi, 1786.
- Leupold Jacob: *Theatrum machinarum molarium oder Schau-Platz der Mühlen-Bau-Kunst*. Kilka wydań: Leipzig: verlegt Wolfgang Deer, 1735, Dresden: in der Waltherischen hof Buchhandlung, 1767.
- Łoza Stanisław: *Architekci i budowniczowie w Polsce*. Warszawa: Budownictwo i Architektura, 1954.
- Katalog zabytków sztuki w Polsce*. T. 4: *Miasto Kraków*. Cz. 10: *Śródmieście. Mury obronne i Planty. Rynek Główny*. Red. Michał Myśliński. Warszawa: Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk, 2005.
- Marmontel Jean François: *Contes moraux* (wiele wydań).
- Ochman Marcin: *Polski korpus inżynierów wojskowych w latach 1807–1831*. Zabrze–Tarnowskie Góry: Wydawnictwo infoteditions, 2020.
- Ostrowski Jan: *Architektura Pałacu Wielopolskich*. „Rocznik Krakowski” 1973, R. 44, s. 37–62.
- Perrier François: *Abbildungen der vorzüglichsten alten Statuen und Groupen, die sich theils in Rom theils in Paris befinden*. Wien: Anton Pichler, 1797.
- Plan miasta Krakowa Ignacego Enderle z lat (1802–1805) 1807–1808 tak zwany Senacki wraz z wykazem realności miasta z początku XIX wieku*. Wyd. Henryk Münch. Kraków: Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, 1959.
- Purchla Jacek: *O architekturze krakowskiej połowy XIX wieku*. „Rocznik Krakowski” 1987, R. 53, s. 97–138.
- Purchla Jacek: *W sercu dziewiętnastowiecznego Krakowa*. W: *Rynek Główny 25. Dzieje jednego adresu*. Red. Jacek Purchla. Kraków: Międzynarodowe Centrum Kultury, 2019, s. 69–94.
- Rederowa Danuta: *Studia nad wewnętrznymi dziejami Krakowa porozbiorowego (1796–1806). Zagadnienia urbanistyczne*. „Rocznik Krakowski” 1957–1959, R. 34, s. 61–178.
- Rederowa Danuta: *Studia nad wewnętrznymi dziejami Krakowa porozbiorowego (1796–1806). Zagadnienia ustrojowe i ekonomiczno-społeczne*. „Rocznik Krakowski” 1967, R. 36, s. 1–85.

- Sierakowski Sebastian: *Architektura obejmująca wszelki gatunek murowania i budowania*. Kraków: w Drukarni Akademickiej, 1812.
- Spyra Janusz: *Śląsk Cieszyński w okresie 1653–1848*. Dzieje Śląska Cieszyńskiego od zarania do czasów współczesnych t. 4. Red. Idzi Panic. Cieszyn: Starostwo Powiatowe w Cieszynie, 2012.
- Sroka Łukasz Tomasz: *Sprawiedliwi chcą być doskonali. Z dziejów wolnomularstwa w Krakowie od XVIII wieku do współczesności*. Biblioteka Krakowska nr 154. Kraków: Towarzystwo Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, 2010.
- Stieglitz Christian Ludwig: *Zeichnungen aus der schönen Baukunst*. Leipzig (kilka wydań: Voss und Compagnie, 1798, Voss und Compagnie, 1800, Georg Voss, 1805).
- Stoksik Janina Mirosława: *Geometry malopolscy do końca XVIII wieku. Z dziejów geodezji i kartografii wielkoskalowej w Polsce*. Kraków: Archiwum Narodowe w Krakowie, 2013.
- Stoksik Janina Mirosława: *Udział Akademii Krakowskiej w kształceniu geodetów w XVII i XVIII stuleciu*. „Krakowski Rocznik Archiwalny” 1997, R. 3, s. 35–53.
- Vojkovská Eva: *Působení těšínského stavitele Josefa Drachného na Frýdecku*. „Sborník Státního okresního archivu Frýdek-Místek” 2008, t. 9, s. 115–133.
- Ziemierski Maciej: *Skład osobowy Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim w XVII–XVIII wieku*. Kraków: Księgarnia Akademicka, 2013.
- Żeleńska-Chełkowska Anna: *Inwentarz akt Senatu i władz nadrzędnych oraz Wydziałów Uniwersytetu Jagiellońskiego 1796–1849*. Kraków: Uniwersytet Jagielloński, 1962.
- Żeleńska-Chełkowska Anna: *Próby wprowadzenia nauk technicznych w Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1776–1833*. Wrocław–Warszawa–Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1966.
- Żychiewicz Tadeusz: *Architektura klasycystyczna Kazimierza i Stradomia w Krakowie*. „Kwartalnik Architektury i Urbanistyki” 1956, t. 1/4, s. 297–348.
- Żychiewicz Tadeusz: *Dom klasycystyczny przy ul. Józefa 21 na Kazimierzu w Krakowie*. „Ochrona Zabytków” 1956, t. 9/4 (35), s. 235–241.

Wydawnictwa elektroniczne

Portal Przodkowie z Cieszyna. Poszukiwania genealogiczne na Śląsku Cieszyńskim, <http://przodkowiezcieszyna.blogspot.com/> (odczyt: 29.03.2022).

AUTOR: Kamila Follprecht – historyk archiwista, dr, Archiwum Narodowe w Krakowie; zainteresowania badawcze: właściciele i mieszkańcy krakowskich nieruchomości od XVI do XX w., edytorstwo źródeł historycznych; e-mail: kfollprecht@ank.gov.pl

AUTHOR: Kamila Follprecht – archival historian, Dr, National Archives in Krakow; research interests: owners and residents of Krakow’s property from the 16th century until the 20th century, editing of historical sources; e-mail: kfollprecht@ank.gov.pl